

Lieve mensen,

‘Wat zegt-ie?’, krast Cornelia naar haar dochter Tonny.

‘Hij vraagt of je bang bent voor de dood’, schettert Tonny in haar oor.

Het is juli 1994. Ik bezoek voor het Hoevelakens Nieuwsblad mevrouw Hilhorst. Ze woont aan haar ‘eigen’ laantje: het Laantje van Hilhorst, en staat op het punt honderd jaar te worden. Ze is katholiek en trouw lid van de Paulusgemeenschap. Ik heb haar daarnet omfloerst gevraagd hoe ze als honderdjarige ‘haar toekomst ziet’.

Ik weet op dat moment nog niet welke impact haar antwoord op me zal hebben. ‘Nee, ik ben niet bang voor de dood’, zegt mevrouw Hilhorst. ‘Ik heb niet heel góed geleefd, niet heel slécht geleefd, ik heb gewoon mijn best gedaan, nu vertrouw ik erop dat Onze Lieve Heer het goed met me maakt.’

Vandaag neem ik jullie mee over mijn geloofspad dat loopt van de Weldammerlaan naar de dorpskerk, vandaar naar de Nieuwe Kerk in Amersfoort, en weer terug naar Hoevelaken, naar de Eshof. Verwacht van mij geen theologische duiding, daar heb ik niet voor doorgeleerd. Ik heb de Waarheid niet in pacht. Verwacht eerder vragen dan antwoorden. Ik vertel waar ik vandaan kom, waar ik nu sta en welke rol mevrouw Hilhorst daarin speelt.

De opvoeding van mijn ouders staat in het teken van kerk en geloof, inclusief zondagse kerkgang, zondagschool en knapenvereniging. Het belangrijkste is: de Here Jezus leren kennen. Anders is je leven zinloos. Zonder ‘kennis aan de Heere’, zonder ‘bekering’, wacht een verblijf in de buitenste duisternis. Een plek van ‘wening en knersing der tanden’. Het vertrouwen in een goede afloop legt het vaak af tegen de angst voor hel en verdoemenis. Ben ik wel behouden? Hoor ik er wel bij? En hoe goed je ook je best doet, dat garandeert niet dat het ook daadwerkelijk goed komt. Wij zijn als mensen gevallen in zonde, het blijft een kwestie van genade.

Er is één Waarheid ten leven, daar is geen discussie over. Dat botst met de spannende wereld die zich dan aandient. De jaren zestig en zeventig. De tijd van loskomen uit oude conventies, van protesten en discussies. De tijd waarin Ajax en Feyenoord de Europa Cup winnen en de Beatles en David Bowie vernieuwende muziek maken. Dit worden mijn twee passies: voetbal en popmuziek.

Op de Weldammerlaan worden deze liefhebberijen met de grootste argwaan bekeken. Voetbal gebeurt op zondag. En popmuziek? Nee, ook daar rust Gods zegen niet op. Mensen die in de gracht springen, de verering van gitaargoden, jongens met lang haar, dat kan niet goed zijn. Dus voor mij géén lange haren tot op mijn schouders – de kapsels van Robert Plant van Led Zeppelin en Roger Daltrey van The Who blijven voor mij een utopie. En dát terwijl Jezus in elke Kinderbijbel staat afgebeeld met precies dezelfde haardracht.

Een bron van discussie is of je de Bijbel van kaft tot kaft letterlijk moet nemen. Mijn ouders vinden van wel. Immers, als je daarmee gaat schipperen, als je één onderdeel niet letterlijk neemt, haal je het fundament onder het hele geloof weg. Dat kun je de hele Bijbel wel ter discussie stellen. Dan kun je – in het uiterste geval – zelfs de vraag stellen of God wel écht bestaat. Dus: de ezel heeft Bileam écht toegesproken. Jona heeft écht drie dagen in de walvis gezeten. En de aarde is écht in zeven dagen geschapen – of beter, in zes dagen, want de zevende dag rustte de Schepper uit.

Het levert bij mij vragen op. Veel vragen. Pas las ik het boek Magdalena van Maarten 't Hart, over zijn moeder Magdalena van der Giessen. Hij worstelde vroeger met dezelfde vragen. Bijvoorbeeld: de ark van Noach. Van alle diersoorten zat één paartje in de Ark, zo overleefde de soort de zondvloed. Maar hoe kan het dan dat kangoeroes uit Australië – met al die zeeën ertussen – in de ark zijn beland?

Zijn moeder heeft daar een simpele oplossing voor. 'Kangoeroes kunnen heel ver springen,' zegt ze, 'die zijn gewoon van eiland naar eiland gehopt, van Australië naar Palestina.'

'Én...' zegt zijn moeder dan, om een einde te maken aan alle twijfel: 'als de afstand wat te groot was, heeft God ze gewoon een zetje gegeven.'

Het geeft in mijn ogen de onzin aan van deze discussie.

En de vragen blijven. Neem de tekst die op het leesrooster staat vandaag. 'Ik ben niet gekomen om de wet op te heffen of de boeken van de profeten af te schaffen', zegt Jezus in Mattheus 5. 'Neem van mij aan: zolang hemel en aarde bestaan, zal geen punt of komma uit de wet geschrapt worden.'

Moeten we de Bijbel dan toch tot op elke punt en elke komma 'letterlijk' nemen? Maar wat moet ik dan met vers 22: 'Als iemand een ander uitmaakt voor dwaas, moet hij voor de rechter komen, en als iemand een ander een gek noemt, moet hij boeten in het eeuwige vuur.'

Moeten we deze tekst letterlijk nemen? Dan is iemand 'een gek' noemen dus al reden voor de hel. Dat belooft wat voor al die mensen die elkaar tegenwoordig op social media bij het minste of geringste uitmaken voor rotte vis.

En wat te denken van Genesis 40? Jozef zit vanwege een soort van omgekeerde 'me too' in de gevangenis. De vrouw van Potifar vindt hem wel een lekker ding en probeert hem te verleiden. Jozef gaat er niet op in. De vrouw is beledigd en lapt hem erbij. Ze kermt tegen haar man dat ze is aangerand. Potifar – een belangrijk man aan het hof van de farao en hoofd van de lijfwacht – gooit Jozef zonder onderzoek in de gevangenis. Daar zitten ook de wijnschenker en de bakker van de Egyptische koning. Waarom? Er staat alleen dat ze beiden een ernstige fout hebben gemaakt. Er staat niet dat de een erger in de fout is gegaan dan de ander.

Ze krijgen allebei een droom. 'God weet wat dromen betekenen', zegt Jozef, 'vertel ze mij maar eens.'

De wijnschenker begint. De uitslag is positief: over drie dagen zal hij zijn oude positie aan het hof weer terugkrijgen.

De bakker krijgt een totaal andere boodschap. Hij wordt drie dagen later onthoofd, zijn lichaam wordt opgehangen aan een paal. Vogels zullen het vlees van zijn botten pikken.

Het gaat zoals Jozef heeft voorspeld. Maar wat moet ik hiermee? Wat heeft de wijnschenker gedaan dat het goed komt? Wat heeft de bakker gedaan dat het zijn dood wordt? Waarom hoort de een bij de oncoloog: we gaan je genezen, en hoort de ander: je overlijdt binnen drie maanden. Wat is dit? Je lot? God?

En oké, ik snap wel dat de Bijbelverhalen onderdeel zijn van 'het grote plan van God': Jozef gaat later de dromen van de farao uitleggen, dát zorgt ervoor dat hij zijn broers tijdens zeven jaren van hongersnood van graan kan voorzien. De lijn van Abraham, Isaak en Jacob in het Oude Testament naar de geboorte van Jezus in het Nieuwe Testament wordt niet onderbroken. Maar wat schiet die bakker aan dat touw daarmee op? Ik daag Ellie uit hier ooit nog eens duiding aan te geven. Zij heeft hier tenslotte voor doorgeleerd.

De inspanningen van mijn ouders om mij voor het Ware Geloof te behouden, zijn geboren uit liefde. Ze wilden voor hun kind een hemelse toekomst. Ik kijk hier nu mild op terug en ben dankbaar voor de liefde waarin ik ben opgegroeid.

Toch volg ik gaandeweg mijn eigen pad. Ik trouw met Elly – van katholieken huize. Ze heeft niets met de calvinistische dreiging van hel en verdoemenis, ze zit – net als mevrouw Hilhorst – veel meer op het spoor van ‘vertrouwen’. Samen zoeken we een kerk waar we ons thuis voelen. Na de Nieuwe Kerk in Amersfoort wordt dit de Eshof. Hier worden ook onze kinderen gedoopt.

Wat betekenen kerk en geloof nu voor mij? Op 5 juli vorig jaar trouwde mijn oudste dochter Ganna met Antonie. Beiden genoten een christelijke opvoeding. Tijdens de huwelijksceremonie benoemde de vader van Antonie – Geert Knigge – in zijn speech vier kernwaarden van hun opvoeding. Hij dacht daar lang over na. Mooier kan ik het niet verwoorden. Heel bijzonder trouwens: Geert en zijn vrouw Marian zijn nu h́ier, helemaal uit Groningen. Met zijn toestemming vertel ík wat h́ij toen vertelde.

Wat is de boodschap die besloten ligt in de verhalen van de Bijbel? En hoe verhoudt de kern van deze verhalen zich tot ons levensgeluk? Geen eenvoudige vragen. Geert komt tot de volgende vier kernpunten:

- 1) Ten eerste: geluk is niet iets waar je recht op hebt. Geluk kan je ten deel vallen. Dat is dan reden tot dankbaarheid.
- 2) Ten tweede: geluk steekt niet in materiële dingen, niet in bling-bling.
- 3) Ten derde: geluk is geen egocentrisch gebeuren, maar komt naar je toe in de relatie tot de ander. Het paradoxale is: wie krampachtig zijn eigen geluk nastreeft, vindt het niet. Wie zich om het geluk van anderen bekommert, kan het geluk zomaar ten deel vallen.
- 4) Ten vierde: je maakt deel uit van een groter geheel, van de samenleving, maar ook van de natuur en het milieu. Dat besef brengt verantwoordelijkheid met zich mee en bepaalt de zin die je aan je bestaan wilt geven. Die oriëntatie op het grotere geheel maakt dat je óók in tijden van tegenspoed iets van geluk kunt ervaren.

In deze christelijke kernwaarden van Geert Knigge kan ik me vinden. En ik wil daar nog aan toevoegen: deel uitmaken van een groter geheel houdt voor mij ook in dat ik deel uitmaak van een kerk. Van de Eshof. Een open en gastvrije gemeente die – ik citeer de website van deze kerk – iedereen welkom heet, ongeacht levensovertuiging, levensstijl of seksuele geaardheid. Een kerk die recht wil doen aan pluriformiteit en geen behoefte heeft om één christelijke

weg aan te wijzen. Een – en nu citeer ik Aalt van de Pol – ‘blijzinnig’ hervormde gemeente. Een plek waar ik me kan bezinnen, waar ik kan lachen en huilen, waar ik me niet alleen weet.

Dit gemeenschapsgevoel wordt prachtig omschreven in het lied dat we straks gaan zingen:

*Door goede machten trouw en stil omgeven,
behoed, getroost zo wonderlijk en klaar,
zo wil ik graag met u, mijn liefsten, leven,
en met u ingaan in het nieuwe jaar.*

*In goede machten liefderijk geborgen,
verwachten wij getroost wat komen mag.
God is met ons des avonds en des morgens,
is zeker met ons elke nieuwe dag.*

In het eerste couplet draait het om gemeenschapszin, in het laatste couplet om vertrouwen. Twee kernwaarden die me aanspreken. En ach, wat er dan gebeurt na mijn dood, hoe de hemel er precies uitziet, of die ook voor mij is weggelegd – ik maak me er niet zo druk meer om. Ik denk dan graag aan mevrouw Hilhorst: ik heb niet heel goed geleefd, niet heel slecht geleefd, ik heb gewoon mijn best gedaan, nu vertrouw ik erop dat Onze Lieve Heer het goed met me maakt.’

Moge het zo zijn.

Ben de Graaf